

חיות וחברה

כתב העת הישראלי לקשר בין אנשים לבעלי חיים, גיליון 38

ISSN: 1565-9860

חיות וחברה - היחידה לחקר יחסי הגומלין בין אנשים לבעלי חיים
המחלקה לזואולוגיה, הפקולטה למדעי החיים ע"ש ג'ורג' ס' ויז, אוניברסיטת תל-אביב

חיות וחברה

כתב העת הישראלי לקשר בין אנשים לבעלי חיים גיליון 38, כסלו תשס"ט, דצמבר 2008

חיות וחברה - כתב העת הישראלי לקשר בין אנשים לבעלי חיים הוא כתב עת ייחודי בעברית, העוסק בהיבטים הרבת-תחומיים של הקשר אנשים-בעלי חיים.

המאמרים המתפרסמים בכתב העת עוסקים בנוכחותם הנרחבת ורבת-המשמעויות של בעלי החיים במרקם האנושי והחברתי, המשיקה למגוון תחומי דעת, ובהם: מדעי החברה - פסיכולוגיה, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה, עבודה סוציאלית, חינוך, משפטים, קרימינולוגיה, מדעי הרוח - פילוסופיה ואתיקה, תרבות וביקורת התרבות, היסטוריה, והיבטים סוציולוגיים ואתיים של מקצועות מדעי החיים, בהם לבעלי חיים תלק אינטגרלי, כגון וטרינריה, ביולוגיה, אתולוגיה ועוד.

כתב העת יוצא לאור על ידי "חיות וחברה" - היחידה לחקר יחסי הגומלין בין אנשים לבעלי חיים, אשר הוקמה על ידי פרופ' יוסף טרקל באוניברסיטת תל-אביב בשנת 1996, במטרה לקדם את המודעות האקדמית והציבורית לקשר אנשים-בעלי חיים בישראל.

כתובת המערכת:

חיות וחברה

המחלקה לזואולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב,

רמת-אביב, 69978

טל' 03-6406671 פקס 03-6406155

טל' פרופ' טרקל 03-6406842

דוא"ל: animal@tauex.tau.ac.il

אתר חיות וחברה:

<http://animalsoc.tau.ac.il>

ISSN: 1565-9860

עיצוב, עריכה גרפית וביצוע:

מיכל סמורקובץ, יעל כפיר, יעל ביבר

(המשרד לעיצוב גרפי, אוניברסיטת תל-אביב)

תמונת השער: istockphoto.com/LockieCurrie

איורי מדורים: istockphoto.com, ablestock.com

לוחות והדפסה: בית הדפוס של אוניברסיטת תל-אביב

אין להדפיס או להפיץ בדפוס, צילום, אינטרנט וכיו"ב

את התכנים המופיעים בחוברת ללא אישור מפורש

בכתב מהמערכת

© כל הזכויות שמורות ל"חיות וחברה" - כתב העת

הישראלי לקשר בין אנשים לבעלי חיים

ראש היחידה:

פרופ' יוסף טרקל

עורכת:

תמר מרי

מערכת:

תמר אביגד

פרופ' יוסף טרקל

דפנה לב

עריכה לשונית:

דפנה לב

יועצים מדעיים:

חנה אבישר / שרי בר און / בלה גילוץ / ד"ר עפרה גלילי /

ד"ר צבי גלין / ד"ר גורית וינבלט / פרופ' יוסף טרקל /

פרופ' יורם יובל / מרתה לכסן / ד"ר דני סימון / ד"ר רוני

רדו / ד"ר צביקה רייטר

חיות מחמד במגזר הצברי הלא דתי

דוד פז, עוז אלמוג, שי רודין*

המאמר סוקר את מקומן של חיות המחמד במגזר הצברי הלא דתי בישראל ממגוון היבטים. הסקירה מתייחסת לנושאים מרכזיים ובהם, אוכלוסיית הכלבים והחתולים בישראל, הגורמים המעודדים החזקת חיות מחמד, מקומם של הכלבים בתרבות הישראלית, ודפוסי צריכה של ציוד, טיפולים רפואיים ושירותים שונים עבור חיות המחמד. הסקירה מספקת מבט-על ומידע מקיף ועדכני על נוכחותן הנרחבת והמגוונת של חיות המחמד בחיים של צברים חילוניים בישראל של ימינו.

מבוא

גידול חיית מחמד במגזר היהודי-חילוני נפוץ מאוד ומאפיין משפחות ויחידים, תושבי ערים ופרברים, צעירים ומבוגרים. לרוב, חיית המחמד נחשבת חלק בלתי נפרד מהמשפחה. עבור אלה החיים בגפם, היא אף מהווה מעין תחליף משפחה. חיות המחמד הנפוצות הן כלבים, חתולים, אוגרים, תוכים, נחשים לא ארסיים, לטאות, דגי נוי, צבים, שפנים, ארנבות, עכברים וקמוסים. יש המגדלים חיות מחמד אקזוטיות, ולעיתים אף מסוכנות (לטאות, נחשים ארסיים, עכבישים, עקרבים). עם זאת, החיה הפופולארית ביותר הינה הכלב, על גזעיו השונים.

מחקר של חברת הסקרים TGI שנעשה ביוני 2007, חושף נתונים מעניינים על מנהגי גידול חיות המחמד של הישראלים. על פי המחקר, 32% מכלל האוכלוסייה היהודית הבוגרת (+18) מגדלים חיות מחמד. 19.6% מהם מגדלים כלב, 9.9% מגדלים חתול, 7.9% מגדלים דגים באקווריום,

* המאמר פורסם במקור באתר אנשים ישראל - המדריך לחברה הישראלית (www.peopleil.org), מרץ, 2008. מדריך אנשים ישראל הוקם ביוזמת פרופ' עוז אלמוג וד"ר תמר אלמוג כשירות ללא תשלום לציבור הרחב. מטרת המדריך לספק מידע מקיף ועדכני על החברה הישראלית, על שלל המגזרים וסגנונות החיים המרכיבים אותה. המדריך מופעל בחסות מוסד שמואל נאמן למחקר מתקדם במדע וטכנולוגיה, הטכניון. דוא"ל להתכתבות: info@peopleil.org

3.4% מגדלים תוכי או ציפור כלשהי וכן 1.9% מגדלים חיות מחמד אחרות.

התפלגות אזורי המגורים של הישראלים המגדלים בעלי חיים מגלה, כי הצפוניים הם המאמצים הגדולים של בעלי החיים. 33.1% מבעלי חיות המחמד גרים בחיפה והצפון, 25.5% מהם בתל-אביב ובגוש דן, 20.8% בשפלה ובדרום ורק 14.7% באזור השרון. סוגיית הפילוח המגדרי של מגדלי הכלבים נבדקה אף היא במחקר וממנה עלה הנתון המפתיע, כי לנשים יתרון על פני הגברים בגידול כלבים. 53.9% ממגדלי הכלבים הם נשים ואילו 46.1% ממגדלי הכלבים הם גברים. באשר לחתולים, ממצאי המחקר מנפצים את ההנחה המקובלת, ולפיה חיית המחמד המייללת היא נתלת הרווקות. על פי הנתונים, 63.9% מהחתולים גדלים אצל זוגות נשואים או זוגות שחיים יחד. רק 12% מהרווקות ו-9.4% מהרווקים מגדלים חתול.

אוכלוסיית הכלבים והחתולים בישראל

המרכז הארצי לרישום כלבים שליד משרד החקלאות, הוקם מתוקף החוק להסדרת הפיקוח על כלבים התשס"ג - 2002, ונכלל בו מידע אודות הכלבים הרשומים ברשויות השונות בישראל. על פי נתוני המרכז, בסוף שנת 2006 היו רשומים בו כ-223 אלף כלבים, מתוכם כ-112 אלף זכרים והיתר נקבות. מספר הכלבים מזן מסוכן עמד על 4837

פסיכולוגיים ופיזיולוגיים רבים שנעשו לגבי חיות מחמד בכלל וכלבים בפרט, עולה שהקשר עם חיות מחמד, מפתח תחושות הערכה עצמית, אחריות ורגישות אצל מבוגרים וילדים כאחת.

הפגת הבדידות: מחקרים מלמדים, כי אנשים החיים בגפם נוטים לאמץ בעל חיים (לרוב, כלב או חתול), כתחליף למשפחה או לחברים. הם רואים בחיה הצייתנית והנאמנה יצור חי ונושם, שחולק עמם את חייהם. החיה מעניקה ומקבלת חום ואהבה ובנוסף, מספקת לבעליה תעסוקה המפיגה את בדידותו – מספר יציאות ביום לעשיית צרכים ולטיול משותף, ביקורים אצל הווטרין, השתתפות בתערוכות ובתחרויות ומגוון פעילויות נוספות.

השפעה מרגיעה: חוקרים שונים מציינים, כי לבעלי חיים השפעה מרגיעה על בעליהם. דבר זה בא לידי ביטוי בלחץ דם נמוך יותר, בירידת קצב דפיקות לב בעת ליטופו ובשיפור מצב־הרוח. עוד נמצא שלבעלי כלבים תוחלת חיים גבוהה יותר. אצל קשישים שחיים עם כלב, נרשמו פחות פניות לרופא ואובחנה התמודדות טובה יותר עם תנאי חיים מלחיצים. יש המעדיפים אינטראקציה עם חיות המחמד שלהם, על־פני פיתוח מערכת יחסים אנושית ומאשישים בכך את הקביעה כי "הכלב הוא יידו הטוב ביותר של האדם".

כלבים כגיבורי תרבות

במדינות האנגלו־סקסיות, כלבים מוטמעים בתרבות והם חלק מהפולקלור. הם מככבים ביצירות ספרותיות, ("כלבם של בני בסקרוויל", "פנג הלבן", "שלושה בסירה אחת מלבד הכלב", "פיצפונת ואנטון", "מאה כלבים ואחד"), בסרטים קלאסיים ("לאסי שובי הביתה", "היין־טיין־טיין", הכלב טוטו ב"הקוסם מארץ עוץ", "בנג'י", "בטהובן") ובסדרות טלוויזיה למבוגרים וילדים. כלבי הטיפוחים של ראשי מדינות, דוגמת אליזבת מלכת בריטניה ונשיאי ארצות־הברית, זוכים לחשיפה תקשורתית נרחבת. זאת ועוד, בשפות האנגלית־סקסיות יש הבחנה בין שלל סוגי נביחות, הרבה מעבר ל"האו האו" המסורתית, השגור בפי דוברי העברית.

בפולקלור הישראלי יש נוכחות כלבית דלה למדי. הנציגים הבולטים בספרות העברית הם: הכלב בלק בספר "תמול שלשום" מאת ש"י עגנון (1945). ספר הילדים הידוע "איה פלוטו" מאת דינה רון ולאה גולדברג (1957), "עזית הכלבה הצנחנית", מאת מוטה גור (סידרת ספרי הרפתקאות לילדים שכתב הרמטכ"ל מוטה גור בשנות ה־60 של המאה הקודמת) ו"אדם בן כלב", מאת יורם קניוק (1968). מרבית ספרי הילדים ומשחקי הילדים שגיבוריהם בובות של כלבים, הם למעשה

(שהם 2.2% מכלל הכלבים), כאשר 20% מהכלבים הזכרים מזון מסוכן מסורסים ו־49% מנקבות הכלבים מזון מסוכן מעוקרות. בשנים 2004–2006 נתקבלו במרכז דיווחים על 2185 אירועי נשיכה של כלבים, מתוכם 82 נשיכות של כלבים מזון מסוכן. הנתונים מצביעים על מגמת עלייה בנשיכות של כלבים 'רגילים', ומגמת ירידה בנשיכות של כלבים מסוכנים. מנתוני סקר שערכה בשנת 2006 חברת ביר־פט (יצרנית מזון הכלבים בונזו ומזון החתולים לה־קט) עולה, כי כ־141 אלף משפחות במגזר היהודי מגדלות חתול בית. המספר המוחלט גדול אף יותר, שכן בכשליש ממשקי הבית יש יותר מחתול אחד. לפי הנתונים, 5% מהאוכלוסייה היהודית הבוגרת והחילונית הם בעלי חתולים, ו־2% נוספים מגדלים גם חתול וגם כלב. מספרם של הכלבים משמעותי יותר. כ־221 אלף משפחות יהודיות חילוניות (שהן כ־10% ממשקי הבית בישראל) מחזיקות כלב. גם כאן, המספר הכולל גבוה יותר, שכן כ־13% ממשקי הבית יש יותר מכלב אחד. מאחר והחזקת כלבים איננה אופיינית למגזר החרדי והדתי, הנתון משקף את החזקת הכלבים בקרב המגזר הצברי החילוני.

בשנת 1993 היו כ־7600 כלבים רשומים במחלקה הווטריןרית העירונית של תל־אביב. כיום, המספר עומד על כ־20 אלף כלבים. כלומר, גידול של מעל 250%. הגידול, יש לציין, נובע בין היתר ממספרם הרב של עולי חבר העמים שהגיעו לארץ עם כלבם וכן מהמעבר של משפחות רבות למגורים בבית צמוד קרקע, דבר המאפשר החזקת כלב (לרוב למטרות שמירה והרתעה) בבית או במלונה בחצר.

הגורמים המעודדים גידול חיות מחמד

מקור תעסוקה ושעשוע לילדים: ילדים רבים מתחברים בקלות לבעלי חיים, ומפצירים בהוריהם לאמץ למענם חיות מחמד. הכלב מהווה מקור תעסוקה ושעשוע לילד, ומחזק בו תכונות כגון אחריות, מחויבות ואמפתיה כלפי יצור חי אחר. הורים הנעדרים מביתם במרבית שעות היום לרגל עבודתם, נוטים לאמץ כלב כדי שישמש חברה לילדם ויקנה לו תחושת ביטחון בשעות שהוא לבדו בבית. לרוב, הם עושים זאת גם בשביל השקט הנפשי שלהם. כלבים ובעלי חיים אחרים משמשים לעיתים כ'מתווכים' חברתיים המקלים על יצירת קשר עם ילדים, בעיקר במסגרת החינוך המיוחד, כשמדובר בילדים בעלי נכויות ובעיות רגשיות והתנהגותיות.

קשר נפשי וחברתי: כיום, מייחסים חשיבות רבה לתרומתו של הכלב לבריאות הגופנית והנפשית של בעליו. הקשר בין אדם לכלבו הוא קשר רגשי עמוק, ומשמעותו חורגת בהרבה מהתועלת המעשית והטכנית שהכלב עשוי להביא. ממחקרים

מגונדרים", או בהגדרתם המודרנית מטרוסקטואלים, מצויידים בכלבלב־מחמד מסוגן. יש לתופעה זו מספר הסברים:

פיצוי על קור וניכור: בעולם קפיטליסטי תחרותי, המקדש את האינדיווידואליזם כערך עליון, הכלב משמש כמעין פיצוי על תחושת הקור והניכור. הכלב הנאמן לבעליו ללא סייג, מגשים את הכמיהה לחברתו של יצור בשר ודם, שמסירותו ואהבתו אינם תלויים בדבר.

ידידה בפריז: משפחה יאפית ממוצעת מסתפקת, לרוב, בילד עד שני ילדים. הכלב, הנתפש לעיתים כילד נוסף במשפחה, מפצה על החסר. לכלב, להבדיל מילד, גם עלויות רגשיות וכלכליות נמוכות יותר.

תחושת יציבות: הכלב מהווה אתחנתא מרגיעה בסדר־היום הקדחתני. הריטואל היומי הקבוע (האכלה, יציאות לטיול, לריצת ג'וג'וג, לעשיית צרכים ועוד) מתקשר עם תחושת יציבות ואיגון. גם מכורים לעבודה צריכים לחזור הביתה, במוקדם או במאוחר, כדי לטפל בכלבם (בהיעדר בני־משפחה אחרים שישו כן). בדרך זו, הכלב מעודד את עצם השייכה בבית וההתנתקות ממקום העבודה.

אמצעי יעיל להיכרויות: רבים מבעלי הכלבים יוצרים היכרויות עם אנשים חדשים, במהלך הטיול היומי עם כלבם בשכונה או בפארק. לעיתים אלו היכרויות חטופות וחד־פעמיות. אך יש לא מעט דיווחים על שיחות נימוסים בין בעלי כלבים, שהתפתחו לקשר רומנטי. לדברי מפיקת אירועים הקשורים בבעלי חיים, "בשנים האחרונות ניתן להבחין ברווקים ורווקות המסתובבים עם כלביהם בשעות הערב בגינות הציבוריות בארץ. תופעה זאת הביאה לתרבות הפיק־אפ באמצעות הכלב. נתוני מחקר שנערך ב־2007 אכן מחזקים עובדה זו: 21.4% מהרווקים מגדלים כלבים ו־23.4% מהרווקות מגדלות כלבים". העיתונאית והשדכנית האמריקנית הידועה מרילין האמל, כתבה על כך בספרה ההומוריסטי מינימוסים (1989): "בין בעלי כלבים נוצרת כימיה מיידית, הניזונה מהשוואות וממתן עצות, כמו אימהות המדברות על סוגי החיתולים השונים. למרות האלרגיה שלה ליצורים שעירים, נוהגת בחורה אחת להתנדב להוציא לטיול את הסאן־ברנארד של דודתה, כל אימת שחיי המין שלה מתחילים להידרדר..."

יש כאלה שגידול כלב הופך עבורם מתחביב לעיסוק מרכזי. הם משתתפים בתערוכות כלבים ובתחרויות, ואגב כך מרחיבים את חוג מכריהם. ההיצע עשיר ביותר: ביוני 2007, לדוגמה, התקיים בתל־אביב חודש "בריאות הכלבים בעיר הגדולה", בשיתוף העירייה. במסגרתו התקיימו שמונה

אימוץ של דמויות מצוירות (סנפץ, פלוטו ופינוקי) שיונאו לישראל ממדינות שונות. עם זאת, זכורים לטוב מספר כלבים כחול־לבן, שכיכבו בתוכניות טלוויזיה, וזבן לילדים: טוליפ (כלב רועים גרמני מעורב, בן־זוגו המיתולוגי של דליק ווליניץ בתוכנית הנוער "שמיניות באוויר", מסוף שנות ה־70), זובי הדוברמן (כוכב סידרת תוכניות זהירות בדרכים לילדים שהופקה במקור ב־1980 וחדשה ב־2007), גולו (הכלב של הברדן דהזו טופו, כיכב לצידו בסידרת תוכניות הילדים "ידו מספר לגולו") ושוקי (כלבלב השעשועים בתוכנית הברדן "דק בישראל", בהנשטם של ארז סל ואורנה בנאי).

העברית המדוברת אימצה מהערבית את המילה "קָלֶב" כמקבילה לקללה. כשאומרים על מישהי שהיא "כלבה", לא ממש מתכוונים לתכונות תרומיות כמו גאמנות ומסירות (אגב, השימוש בכלב כמילת־גנאי נפוץ גם בשפות רבות אחרות). כמו כן, קיימת רתיקה מובנית מכלבת, כפי שהדבר מתבטא ברומן הידוע של ש"י עגנון, "תמול שלשום", המתאר לא רק את הנשוכים, אלא גם את עולמו הפנימי של בלק, הכלב הנגוע בכלבת.

במסורת היהודית רווחת אמונה עממית, הגורסת כי יהודים חוששים מכלבים. ייתכן שהסיבה לכך הם חיי הגדודים לאורך ההיסטוריה, או תנאי החיים בארצות הגולה שלא איפשרו לגדל חיות מחמד, ואולי מכיוון שכלבים שימשו לא פעם להתעללות בהם (כגון בתקופת השואה). בספרות חז"ל מובעות דעות שונות על גידול כלבים והחזקתם, ועל פי הרוב היחס הוא שלילי, משום הסכנה שבדבר. לפי דעה אחת, "המגדל כלבים כמגדל חזירים". במקום אחר אוסרים חז"ל "לגדל כלב רע בתוך ביתו", מחשש שִיפחידו, ינשוך (ולעיתים אף יפצע או יהרוג) את הבאים. המשנה (בבא קמא) מחייבת להחזיק את הכלב קשור בשלשלת, פרט לעיירות סמוכות לספר, שבהן "בימים קושרים אותם בשרשרת של ברזל ומתירים אותם בלילות", לצרכי שמירה. הרמב"ם, גדול הפוסקים בכל הדורות, קבע: "אורז מגדל כלבים וחזירים, מפני שהיזקן מרובה ומצוי". כמה מחכמי ההלכה בימי הביניים סייגו את האיסור, וקבעו ש"כלב שאינו רע מותר לגדל", וש"כלבים קטנים בני תרבות (מאולפים), אינם בכלל האיסור".

הכלב בתרבות היאפית הישראלית

במהלך העשור האחרון, הכלב הולך ומבסס את מעמדו החברתי החדש כידו הטוב של היאפי הישראלי המצוי. בעוד בעבר נראו חיות המחמד צמודות ל"גברות מגונדרות" כמאמר הילדים, היום ניתן לראות גם לא מעט "גברים עירוניים

אינטרנט: עשרות רבות של אתרים, מספקים מידע על כלבים המיועדים לאימוץ או לקנייה. היתרון: יושבים מול במחשב בבית, ועוברים על צילומים של עשרות או מאות כלבים. החיסרון: הצילום מספק מידע רק על המראה החיצוני ולא על אופיו והתנהגותו של הכלב.

קניית כלב: לרוב, מדובר בכלב גזעי עם תעודות ואילן יוחסין. לצורך זה ניתן למצוא את כל המידע הרלוונטי באתר ההתאחדות הישראלית לכלבנות, הגוף המרכז את הפעילות הכלבנית בארץ, בכל הקשור לנושאי הגידול, רישום היוחסין, החברות במועדוני כלבים והתערוכות.

מועדונים וחוגי כלבים: בישראל פעילים כיום לא פחות מ-24 מועדונים וחוגי כלבים. לכל מועדון יש רכז גזע, והוא הכתובת הטובה ביותר לפנייה, במידה ומעוניינים לרכוש כלב גזעי עם תעודות. רכז הגזע יודע באלו בתי גידול אמורה להתבצע המלטה בקרוב, ויכול להמליץ על מגדלים אמינים וטובים.

בתי גידול: במושבים וביישובים כפריים ברחבי הארץ פועלים עשרות בתי גידול, המתמחים בגידול כלבים גזעיים. **חננויות בעלי חיים:** חננויות רבות למזון וציוד לבעלי חיים, מוכרות גם גורי כלבים. עם זאת, גורמים בענף מתנגדים לכך בתוקף. לטענתם, גור חייב לחיות עם אחיו ואחותיו להמלטה בשמונת השבועות הראשונים לחייו, אחרת הפגיעה בהתפתחות תהיה משמעותית. לרוב, גורים שנמכרים בחנות חיות מופרדים ממשפחתם בגיל צעיר מדי, והנזק לעיתים בלתי הפיך. בעניין זה חוקקה עיריית תל-אביב חוק-עזר עירוני, שאוסר על החזקת כלבים למכירה בחננויות בעלי חיים.

יבואנים: יבואני כלבים רבים מוכרים גורים שהובאו מבתי גידול במזרח אירופה, ואמינותם מוטלת בספק. הסיכון: תשלום סכום גבוה תמורת גור לא גזעי, או גרוע מכך – סובל מבעיה רפואית ועלול שלא לשרוד. המלצת המומחים: לפני שקונים כלב מיבואן, יש לבדוק באינטרנט פרטים על היבואן ולוודא שמדובר בסוחר אמין.

אינטרנט: מקום מצוי לחפש כלב גזעי למכירה או למסירה. עם זאת, חשוב לבדוק לפני הקנייה את ספר היוחסין של הכלב ולוודא את אמיתות התעודה. מחירו של גור גזעי משתנה בהתאם לגזע (תפוצה, גודל וכיוצא באלה) ואילן היוחסין – במיוחד אם אחד ההורים או שניהם היו אלופים וזכו בתחרויות. לרוב, מדובר על סכומים של אלפי עד עשרות אלפי שקלים לגור עם תעודות.

אירועים בגינות תל-אביב, שהכניסה אליהם הייתה חנים. בחודשים אוקטובר-דצמבר 2007 התקיימו ברחבי הארץ לא פחות מ-16 תערוכות ותחרויות כלבים בני גזעים שונים.

אסתטיקה ומעמד: כלב נתפש בחוגים מסוימים כ'פריט' אסתטי וסמל של מעמד כלכלי. יש הבוחרים את סוג הכלב על פי צו האופנה האחרון (לדוגמה: טרנד כלבי הפקינז בישראל של 2007) זאת, כדי להצהיר שהם IN ולבדל את עצמם מבעלי כלבים אחרים. יש המשקיעים סכומים לא מבוטלים בתספורות ייחודיות, ביגוד ותכשיטים לחיית המחמד שלהם, כהמחשה חיה לייחוס, כמו גם למעמדם הכלכלי.

הפן ההומני: גידול חיות בכלל וכלבים בפרט, מבטא הומניזם וזיקה לבעלי חיים, לצד רגישות סביבתית. כיום, המודעות לזכויות בעלי החיים מעמיקה, ורבים רואים בגידול כלב אמירה ברורה בנושא.

קנייה ואימוץ חיות מחמד

בפני משפחה שהחליטה לצרף חבר חדש למשפחה והגדירה לעצמה מה היא מחפשת (גור או כלב בוגר, זכר או נקבה, גזעי או מעורב, קטן או גדול), עומדות שתי אפשרויות: אימוץ או קנייה. הכתובות המרכזיות לאימוץ הן האגודות המטפלות בבעלי חיים, המכלאות העירוניות והאינטרנט. הכתובות המרכזיות לקניית כלב הן: מועדוני כלבים, בתי גידול, חננויות בעלי חיים, יבואנים והאינטרנט.

אימוץ כלב

אגודות: שלוש האגודות הגדולות הפועלות כיום בישראל הן: צער בעלי חיים, SOS חיות ותנו לחיות לחיות. אל האגודות מגיעים כלבים (גורים ובוגרים) מכל הסוגים והמינים, שננטשו או שלא נמצא להם בית. המבחר עשיר ומגוון: לצד כלבים מעורבים יש גם כלבים גזעיים כמעט מכל הזנים, וכן כלבים מגזעים ננסיים או נדירים. האגודות מקיימות מעת לעת ימי אימוץ, שבהם מוצגים לראווה הכלבים. לכל אגודה יש גם אתר אינטרנט, בו אפשר להתרשם מהכלבים שמוצעים לאימוץ וכן לקבל מידע לגבי פעילות האגודה, נהלים ועוד. בדרך כלל תתבקשו להשאיר תרומה כספית, בין 200 ל-1000 שקלים, ולרוב תלוי בסוג הכלב ובאם הוא מעוקר. על כלבים גזעיים משלמים מעט יותר, אך עדיין זול בהרבה (רבע מחיר בערך) מקנייה מבית גידול או מיבואן.

מכלאות עירוניות: נכון ל-2007, מדווח על כ-100 אלף כלבים במכלאות העירוניות ברחבי הארץ, שמחכים לאימוץ. פרטים ניתן לקבל באתרים הרשמיים של העיריות והרשויות המקומיות.

הוצאות האחזקה של חיות מחמד

אימוץ כלב וגידולו כרוכים בהוצאה כספית של כמה מאות שקלים בחודש, שיש להתחשב בתכנון התקציב המשפחתי. כשקונים כלב, מדובר בהוצאה ראשונית גדולה (בין כמה מאות לכמה אלפי שקלים). כשקונים גור כלבים, צריך לקחת בחשבון שההוצאות בשנה הראשונה לחייו עשויות להסתכם בעוד כמה אלפים נוספים, בעיקר בגלל החיסונים, העיקור והאילוף. לזה יש להוסיף עלויות קבועות של אוכל, צעצועים, כלי אוכל, טיפוח, תספורות ובייביסיטר מדי פעם. חשוב לציין שלא מדובר במותרות, אלא בדברים חיוניים ביותר למי שמבקש לגדל כלב בריא, חברותי ושמח שיבלה איתו את השנים הקרובות. לרוב, אימוץ כלב מאגדה יפחית משמעותית מהעלות הראשונית. כלב בוגר חוסך לעיתים את עלות האילוף, וכלב קטן יעלה פחות, מכל הבחינות, לעומת כלב גדול.

בשנת 2006, הוצאות אחזקה של כלב הגיעו ל-209 שקלים בממוצע חודשי, מתוכם 140 שקלים (67%) על מזון. ההוצאה על מזון לחתולים הייתה נמוכה בהרבה ועמדה על כ-95 שקלים בממוצע חודשי. בענף מזון בעלי החיים דיווחו על גידול שנתי כולל של 11% בהכנסות ממכירת מזון ומוצרים נלווים. לפי נתונים שפורסמו ב-2002, ההוצאה הכללית על חיות מחמד בישראל הסתכמה ב-450 מיליון שקלים בשנה, מתוכם כ-80 מיליון שקלים לטובת הוצאות רפואיות (טיפולים רפואיים, חיסונים, ניתוחים). בין סעיפי ההוצאה האחרים: אימוץ ואילוף, מימון שהייה בפנסיונים לחיות, אביזרים, ביטוחים, מספרות, ואפילו ייעוץ פסיכולוגי והוצאות קבורה. סעיף ההוצאות על בעלי חיים בתקציבן החודשי של משפחות רבות, משקף את במידה רבה את מצבן הכלכלי.

ניתן לומר שהשינוי המשמעותי ביותר בענף המזון לחיות המחמד, הוא הדגש ששמים בעליהן על ההיבט התזונתי. הם מקפידים על מזון מתאים לגיל החיה, גזעה או צרכיה התזונתיים המיוחדים. למעשה, הטרנדים של תעשיית המזון לבני אדם, מחלחלים בהדרגה גם למזווה של ידידיהם הטובים ביותר. המגמה העולמית של מזון בריא, לדוגמה, מבצבצת גם מתפריטן של חיות המחמד. כיום, ניתן למצוא על המדפים מזון בעלי חיים המועשר בתוספי תזונה, ויטמינים, מינרלים וסיבים תזונתיים.

תעשיית מוצרי המזון לבעלי חיים

הרוב המכריע של בעלי חיות המחמד אוהב לפנק אותן באוכל טעים, צעצועים וחטיפים. אך לפינוקים אלה יש מחיר.

לא אחת, חובב בעלי החיים מוצא את עצמו עם מינוס בבנק אחרי שהוציא על חתולו, שעד לפני חודש נבר בפחים, מאות שקלים על מזון משובח, כולל נישנושים. המגוון הרחב של מוצרי המזון לבעלי חיים, עלול לבלבל את המגדל המתחיל. המוכרים בחנויות יציפו אותו בהצעות שקשה לסרב להן – מזון אחד טוב לחניכיים, מזון אחר מחזק את הברכיים. יש בשקית ויש בפחית, יש מזון פרימיום ויש מזון מיוחד לחתולי החצר. יצרני המזון השונים, כמו גם המוכרים בחנויות מתפארים ב"מזון פרימיום" ואפילו "סופר-פרימיום" ו"אולטרא-פרימיום" ובמקרים מסוימים גם "מזון גורמה" לכלבים וחתולים. הללו מנסים לשכנע את הצרכנים שמדובר במוצרים יותר איכותיים, ולכן, כמובן גם יותר יקרים. ואולם, לדברי הוטרינר ד"ר אילן סקורינסקי, "המושגים פרימיום, סופר פרימיום וגורמה הם המצאות של יחצנים ומפרסמים. אין הגדרה תזונתית או מדעית לכך, ואין גוף המפקח על עמידה בסטנדרטים שהם מתיימרים להם. מי שמשתמש במונחים הללו, מנסה לשדרג את המזון ללא בסיס מדעי".

מרבית בעלי הכלבים והחתולים קונים להם אוכל מוכן מהחנויות. חלקם תוהים אם זה באמת הכרחי, או שאפשר פשוט להזין אותם בשאריות, כפי שהיה נהוג מאות בשנים. תשובה אפשרית לשאלה מספקת הוטרינרית ד"ר אפרת לאון: "במטבח הביתי הממוצע קשה מאוד להרכיב תזונה מאוזנת לכלב ולחתול, ולכן ישנה עדיפות למזון מוכן שנקנה בחנות, שהוא יותר מאוזן".

המזון של הכלבים והחתולים מחולק למזון יבש (המיוצר כפתיתים) ולמזון רטוב (מחית הנמכרת בפחית). ההבדל ביניהם הוא באחוז המים שהם מכילים. אוכל יבש מכיל פחות מ-10% מים ואוכל רטוב מכיל מעל 70% מים. זו הסיבה שבאוכל היבש יש יותר מרכיבים תזונתיים וקלוריות מאשר באוכל הרטוב.

מטלות ובעיות הכרוכות בגידול חיות מחמד

השקעת זמן ותשומת לב: כלב אינו צעצוע או אופנה חולפת. תחלת החיים של כלב נעה בין עשר ל-15 שנים, תקופה שבמהלה נדרש להשקיע בו טיפולים ותשומת לב כמו כל בן-משפחה אחר – ולעיתים אפילו הרבה יותר. זה מתחיל בשלושה טיולים רגילים ביום (בוקר, אחר-צהריים, לילה), כל טיול בן 20-30 דקות. כלב נמרץ דורש יותר זמן או פעילות יותר אינטנסיבית. כמו כן, יש לדאוג לו לחברה של כלבים מדי פעם, לסמך לו גיריים ותחזומי עניין לפיתוח היכולת השכלית והמוסוריקה, לחץ ולאוף אותו.

עלויות אחזקה: ההוצאה החדשית על גידול כלב גבוהה

במהלך כל שלבי חייו. לרוב הכלבים יש יכולת למידה טובה מאוד, ועם אימון וטיפול נכונים אפשר די בקלות לחנך אותם להתנהגות טובה משמעת וקבלת פקודות. ניתן לראות באילוף מעין תהליך חברות (סוציאליזציה) המוטמע על ידי המאלף או הבעלים, במטרה לסגל את הכלב לחיים בין אנשים ובמיוחד, למנוע התנהגות אלימה (נשיכות, קפיצות, שריטות וכדומה). מאלפי כלבים גורסים, כי יש להתחיל באילוף בגיל שבעה שבועות. בפועל, רבים מתחילים באיחור רב, כשהכלב כבר בן מספר חודשים.

רבים במגזר הצבאי-חילוני נוהגים להיעזר בשירותיו של מאלף מקצועי, המחנך את הכלב להימנעות מתגובות תוקפניות, וכן להשתלבות בשגרת החיים בבית, כגון עשיית צרכים מחוץ לבית או במקום מוסכם, אי השחתת רהיטים ורכוש וכדומה. האילוף כולל כללי משמעת גם מחוץ לבית. לדוגמה, הימנעות מתגובה למראה גירוי חיצוני (חתול או ילד קטן) וכן התנהלות נכונה עם הרצועה בשעת טיול.

סגנונות אילוף: ככלל, יש שני סגנונות אילוף עיקריים: אילוף בכפייה – סגנון שהיה נפוץ מאוד בעבר, ומשתמשים בו בדרך כלל מאלפי שהוכשרו במסגרת הצבא והמשטרה. בסוג האילוף הזה, גורמים לכלב להימנע מהתנהגות רעה או לא רצויה, על ידי שימוש בסדרה של אמצעי ענישה (משיכה ברצועה, שימוש בקולר חנק, דחיפת האף לשולולית השתן, "פליק" קטן, צעקות וכדומה). הבעיה, שלעונשים אלה יש תופעות לוואי בעייתיות. אילוף הומאני – באילוף זה מפחיתים התנהגויות לא רצויות על ידי התעלמות מהן או מניעתן, ומגבירים את ההתנהגויות החיוביות על ידי חיזוקן (אוכל, ליטוף ומילה טובה, צעצועים, משחק וכדומה).

בישראל, נכון לעכשיו, אין פיקוח מוסדר על תחום האילוף. כתוצאה, מאלפים רבים מצהירים שהם משתמשים רק בשיטות אילוף חיוביות (כי זה IN), אך בפועל כן עושים שימוש בצורה אחת לפחות של אילוף בכפייה. כך, לטענת גורמים המקורבים לתחום.

היכן ומי מאלף כלבים? לרשות בעלי כלבים המעוניינים לאלף את חיית המחמד שלהם, עומד כיום מגוון אפשרויות לבחירה: אילוף בתנאי פנסיון: הכלב נשלח לפנימייה סגורה למשך כשלושה שבועות. היתרון: מישהו אחר מאמן את הכלב במקום בעליו. החיסרון: המאמן אינו אחד מבני הבית המוכרים לכלב, וללא נוכחותו הכלב עלול לחזור לסורו. זאת ועוד, האילוף אינו מתבצע בסביבה המוכרת לכלב ולכן, בשונו הביתה נדרשת עבודת התאמה לסביבתו הטבעית. עלות אילוף בתנאי פנסיון: 1500-3000 שקלים.

אילוף בקבוצות: קורס בן עשרה שיעורים, בהם מטמיעים

ואינה שווה לכל נפש. לצד העלויות השוטפות (מזון, אביזרים, חיסונים, ביקור תקופתי אצל הוטרנר) יש הוצאות לא-צפויות, כגון טיפולים רפואיים מיוחדים (ניתוח, עיקור, סירוס), והשגחה צמודה (כשהבעלים נוסע לחו"ל או לחופשה ואינו יכול או מעוניין לקחת עמו את החיה).

ניקיון ותחזוקה: חתולים עושים לרוב את צרכיהם בארגו חול בפנינת המרפסת. את הכלב יש להוציא מספר פעמים ביום החוצה, כדי שיעשה את צרכיו. גורים לא-מאולפים, או כלבים שלא הצליחו 'להתאפק', עושים לעיתים את צרכיהם בבית, והדבר מהווה מטרד היגיני ואסתטי לבעליהם. הכלב צריך להיות נקי, ללא פרעושים וקרציות ומריח טוב. ריח לא טוב כמעט תמיד מעיד על איזושהי בעיה בריאותית. יש כלבים המשירים את שיער פרוותם בכל רחבי הבית, על הבגדים והרהיטים, ויש כלבים לא-מאולפים הגורמים נזק לריהוט (מכרסמים את רגלי השולחן, קורעים ריפוד וכדומה). גם חיות מחמד הכלואות בכלוב או באקווריום מצריכות ניקיון שוטף – שלהן או של סביבתן הקרובה.

בעיית מקום: במרבית המקרים, חיית המחמד חולקת עם בעליה דירת מגורים בגודל ממוצע, ונדרשת להסתפק ב'פינה' באחד החדרים או במרפסת, שם היא אוכלת וישנה. לרוב, מגבלת שטח הדירה מכתיבה את סוג חיית המחמד וצרכיה הייחודיים. בדירה צפופה, תינתן עדיפות לחיית מחמד בכלוב (תוכי, אוגר, עכבר) או באקווריום. חובבי הכלבים יעדיפו בני גזעים קטנים או בינוניים.

פגיעה בילדים: בעלי חיית מחמד שהפכו הורים טריים, נוטים להרחיקה מהבית מחשש לפגיעה ברוך הנולד. הפגיעה עלולה להיות ישירה (החיה תוקפת את התינוק בפרץ של אלימות או קנאה), או עקיפה (הדבקת הפעוט בקרציות, זיהום סביבתי בחיידקים וכדומה). הפרסומים בתקשורת בשנים האחרונות על מקרי תקיפת ילדים בידי הכלב המשפחתי, מלחיצים הורים לא מעטים והם נאלצים להיפטר מחיית המחמד שלהם.

איסוף צואה: הגללים שמשאירים אחריהם הכלבים על המדרכות ובמדשאות, מהווים מפגע סביבתי קשה. בניסיון להתמודד עם הבעיה, מוטלים קנסות על מי שאינם אוספים את צואת כלבם. יש רשויות מקומיות המסייעות לבעלי הכלבים ומפיצות בגינות העירוניות שקיות לאיסוף צואה. כמו כן, יש "גינות כלבים" המיועדות לצרכיהם של ההולכים על ארבע.

אילוף כלבים

כללי: כלב, בדיוק כמו בן אדם, זקוק לחינוך והדרכה

ומעילים מצועצעים המעוצבים במיוחד למענם. עם זאת, וטרינרים מזהירים מפני היסחפות אחר האופנה המפתה. הסיבה: לכלב יש פרווה משלו, ולעיתים, הבגד עלול לגרום לו התייבשות ופטריית עור. הם כן ממליצים על מעילי גשם, כיוון שכלב רטוב מדיף ריחות לא נעימים.

ב־2005 הוקמה בארץ חברת Doggie-Fancy, המשוקת ביגוד ואביזרי אופנה יוקרתיים לכלבי האלפיון העליון, בהשראת מותג ההלבשה היוקרתי הבינלאומי לכלבים Doggie Designer. האסטרטגיה והחזון של החברה, על פי הפירסום באתר האינטרנט שלה: "ליצור אופנה יוקרתית יומיומית לכלבים שתתאפיין בקולקציות עונתיות". בשלב זה, הפריטים נמכרים רק באמצעות אתר האינטרנט של Doggie-Fancy ובמספר חנויות מובחרות למוצרי בעלי חיים בגוש דן. מגוון פריטי הביגוד לכלבי השעשועים כולל, בין היתר, מעיל אופנוענים (265 שקלים), סוּוט־שירט מלמלות ורוד (290 שקלים), טי־שרט בנוסח הוואי (160 שקלים), גופיות ואפילו שמלת־כלולות. מי שחפץ לקשט את כלבו בתכשיטים, יוכל למצוא באתר גם קולרים משובצי זהב וקריסטל סברובסקי (100–185 שקלים), תליונים ושרשראות משובצי אבני קריסטל סברובסקי (250–332 שקלים), שרשרת עם תליון, כתר, וקליפסים משובצים לשיער (90–50 שקלים) ועוד. יש גם פריטים הנושאים חותם של מעצבי על, ומחיריהם בהתאם. דוגמאות: מנשא לכלב בדגם מונוגרם מבית לואי ויטון הצרפתי, נמכר בחנות המעצב בכיכר המדינה בתל־אביב, בסכום 'הצנוע' של 6550 שקלים, רצועה יוקרתית תמורת 1000–1200 שקלים, וקולרים מעוצבים ב־820–1000 שקלים.

בשמים וקוסמטיקה: פינוק נוסף במסגרת 'השוואת התנאים' בין הכלב לבעליו, הם בשמים ותכשירי קוסמטיקה ייחודיים להולכים על ארבע. בחנויות מיאו חתולה, לדוגמה, נמכרים בשמים בניחוחות שונים (אבקת טלק לתינוק, וניל או תפוחים) בכ־100 שקלים. לריכוך פרוות הכלב מוצעים סוגים שונים של שמפו, המותאמים לסוגי שיער שונים ולהזנת שיער לבן. מי שמתעקש על תכשיר ייחודי להברקת השיער וריכוכו, יזליף על פרוות מחמדו טיפות שמן מינק, במחיר של כ־300 שקלים לבקבוקון.

צעצועים ואביזרים: הכלב הוא יצור חכם, סקרן ופעיל שמחפש עניין ואתגר. משחקים וצעצועים יעסיקו אותו בשעות שהוא לבדו, ויאפשרו לו לפרוק מתחים. אלה הרואים בכלבם בן שפחה לכל דבר, לעיתים 'ילד' נוסף, ישמחו לרכוש למענו כל צעצוע חדש על המדפים. צעצועים ואביזרים מומלצים: חבל דנטאלי (משחק המשלב ניקוי של שיני הכלב), קונג (צעצוע

בכלב את חמש הפקודות הבסיסיות הדרושות למשמעת: שב, רגלי, ארצה, לא לזה, בוא אליי. היתרון: לרוב, השיעורים מתקיימים בחוץ, הכלב בא במגע עם בני מינו וחשוף יותר לגירויים אשר מדמים את עולמו האמיתי. החסרונות: לא ניתן לפתור בעיות התנהגות וחינוך גורים באמצעות לימוד חמש הפקודות הבסיסיות. כמו כן, תהליך הלמידה בקבוצה פחות יעיל מלימוד בסביבה הטבעית בבית. עלות אילוף בקבוצה: כ־1000 שקלים.

שיעור פרטי בבית הלקוח: המאלף מגיע לבית הלקוח ומעביר שיעור פרטי שנמשך כשעה. היתרון: דעתו של הכלב אינה מוסחת על ידי כלבים אחרים. בנוסף, אפשר גם לעבוד על בעיות התנהגות ספציפיות של הכלב. החסרונות: קשה לקבוע מראש כמה שיעורים יידרשו לאילוף הכלב. חיסרון נוסף: רבים מהמאמנים עושים שימוש באילוף בכפייה, ולכן עלולים להעצים את אינסטינקט התקיפה של הכלב במקום לשככו. עלות כל שיעור פרטי: 120–150 שקלים.

סדנה ביתית לאימון הכלב: סדנה בת כשלוש שעות שבמהלכה לומדים שיטות לאימון עצמי של הכלב, ולפיתרון כל בעיה התנהגותית קיימת ועתידית. היתרון: המאמן מלמד את בני־הבית כל מה שהם צריכים, על מנת להשתלט על התנהגות הכלב. החיסרון: אחד או יותר מבני־המשפחה נדרש לקחת על עצמו את תפקיד ההאמן בפועל של הכלב. עלות הטיפול: 1000–1500 שקלים (כולל ליווי ותמיכה אחרי הסדנה).

הטיפול בחיית המחמד

טיפולים שוטפים: הכלב מטופל בדרך כלל על ידי כל בני הבית. הבעל, האישה והילדים מוציאים אותו לסיבוב בחוץ, כל אחד בתורו. לפעמים, כולם יחד יוצאים לטיול עם הכלב, כמעין בילוי משפחתי. הטיפול המשפחתי חל גם על חתולים ודגי נוי. לילדים נותנים בדרך כלל לטפל בחיות המחמד הקטנות, כמו אוגר, צב או תוכי, וכן לעיתים מאפשרים להם להאכיל את הדגים. בשעות היום, כשהורים בעבודה או מחוץ לבית, הילדים השבים מבית־הספר מוציאים את הכלבים לעשיית צרכיהם ודואגים להאכילם. ישנן משפחות, בהן הכלב מטופל בעיקר על ידי בן־משפחה אחד (אבא, אימא, אחד הילדים), ואילו האחרים דומיננטיים פחות בטיפול.

ביגוד ואביזרים: בארצות הברית ובאירופה פועלות מזה שנים חנויות המתמחות בביגוד לכלבים, ואפילו מעצבי־על תורמים את חלקם לעיצוב פריטים ממותגים מיוחדים לכלבים. בישראל, ניתן למצוא בחנויות בעלי חיים מלתחות שלמות לכלבים, החל מחולצות ופליזים ועד סוודרים

פרוותו, לרסס אותו נגד פרעושים וקרציות, לנקות את אוזניו ולשטוף אותו באמבט. במרבית המקרים, הם יגיעו לסלון הכלבים רק לצורך טיפולים מונעים בנשירת שיער. הברשה וסירוק של הכלב בקביעות, לפחות פעם ביומיים, תורמים רבות לצמצום נשירת השיער שלו. יש מגוון עשיר של מסרקים ומברשות, המותאמים לסוגי השיער השונים (מברשת שאינה מתאימה לא תוריד מהכלב את השיער העודף ולא תקל את הנשירה). טווח מחירים: 10-70 שקלים.

פנסיונים ושמרטפים

אחת הדילמות הקשות שעומדות בפני בעלי כלבים היא: מה לעשות עם הכלב כשיוצאים לחופשה הרחק מהבית? מי שמחליט לצרף אליו את חיית המחמד לחופשה (בארץ או בחו"ל), פטור מהלבטים. כך גם מי שבני-משפחה או שכנים טובים, מוכנים לקחת תחת חסותם את הכלב למספר ימים. עבור כל האחרים יש כיום מספר חלופות, ובמחירים סבירים בהחלט.

פנסיון כלובים: הפנסיון המסורתי. הכלבים מבליים את רוב שעות היום בתא, מוצאים ממנו מספר פעמים ביום לטיול או לחצר גדולה יותר כדי שיוכלו למתוח את רגליהם, להסתובב בחברת כלבים אחרים ולשחרר מעט אנרגיה. בחלק מהפנסיונים כל כלב מקבל כלוב משלו, וביהודים הוא חולק את התא עם שותף אחד או יותר. הפנסיונים, שבמקרים רבים סבלו מתדמית בעייתית, עשו קפיצת מדרגה בשנים האחרונות. הדבר מתבטא בהשקעה לא מבוטלת, שמטרתה להנעים את שהותם של הכלבים. כך אפשר למצוא תאים עם ריצוף קרמיקה, חימום, יצוע מושקע וצעצועים. מרבית הפנסיונים ממוקמים במושבים ויישובים כפריים מחוץ לערים. בפנסיונים רבים המחיר כולל גם ארוחות, אך מומחים ממליצים להביא מהבית את האוכל שהכלב רגיל אליו. ראשית, כדי להקל על הטראומה של הישארות במקום שאינו מכיר. שנית, כדי להבטיח את איכות המזון שעליו תתקיים חיית המחמד בהיעדרם של בעליה. טווח מחירים: 30-60 שקלים ליום, בדרך כלל כולל מזון.

פנסיון ביתי: מיועד למי שמבקש להבטיח לכלבו אווירה ביתית וחמה. לא מעט אוהבי חיות בעלי מגורים מתאימים, פותחים פנסיון ביתי המארח מספר מצומצם של כלבים ברי-זמנית. כל אורח על ארבע מסופח מייד לקומונה, ממש כמו בקייטנה. בשעות היום הכלב חופשי לשוטט בבית או בחצר, ובלילה הוא ישן על מיטה בתוך הבית. החיסרון: צריך לעבור ועדת קבלה ולעמוד בתנאים מחמירים. כלבים תוקפניים או בעלי פוטנציאל להיות כאלו, גורים שעדיין לא נגמלו מעשיית

נשיכה מגומי קשיח שהכלב לא מסוגל לפרק), עצמות במגוון צורות וגדלים (עשויות עור אמיתי של בעלי חיים), בובות, כדורים וצעצועים מצפצפים. מחירים: בובות, קונגים, חבלים וכדורים: 10-90 שקלים לפריט. עצמות: 3-20 שקלים.

קולרים: לפי החוק, חובה לכרוך קולר לצווארו של הכלב עם יציאתו לרשות הרבים, לצורך זיהוי ככלב-בית, ובנוסף, כדי לתלות עליו דיסקית עם פרטים אישיים (למקרה שיילך לאיבוד). המבחר עשיר וכולל קולרי בד, עור, פלסטיק ואפילו פלדת אל-חלד. המחירים משתנים לפי הסוג, הגודל והקישוטים. קולר קטן ופשוט ביותר יעלה כ-10 שקלים, הגדולים והמקושטים יכולים להגיע עד 190 שקלים.

רצועות: פריט חובה במלתחתו של הכלב. מחיר רצועות רגילות עשויות בד, עור או ברזל, נע בין 15 ל-60 שקלים. מחיר רצועה נמתחת, המאפשרת לכלב להתרחק קצת יותר, נע בין 70 ל-150 שקלים, תלוי בגודל הכלב.

דממות גוף: פיתרון למקרים בהם הכלב מזנק בפתאומיות על חתול או כל גורם חשוד שנקרה בדרכו, והבעלים אינו מצליח לרסן אותו. הריחמה בולמת את הכלב במרכז הכובד שלו (החזה), ובכך מאפשרת לבעלים שליטה טובה יותר תוך הפעלת כוח מינימלי. מחיר: 25-70 שקלים.

מיטות: גם כלב שגופו מכוסה פרווה, יעדיף בדרך כלל לשכב על מצע רך. כלב ששוכב על מצע קשה מדי, עלול לפתח עור יבש וקשה. מומלץ להתאים את המיטה לאופיו של הכלב, ולא רק לגודלו. אם לדוגמה הכלב אוהב לקרוע ולהרוס דברים, כדאי לקנות לו מיטת פלסטיק. לכלבים רגועים יותר יש מיטות קש, מיטות בד, פופים ומיזרנים בגדלים שונים. טווח מחירים: 20-250 שקלים.

תספורות ועיצוב שיער: גם כלבים צריכים להסתפר מדי פעם, במיוחד בקיץ כשחם. תכיפות התספורת משתנה בהתאם לגזע הכלב. פודלים צריכים להסתפר כל חודשיים (מאחר ושיערם גדל ומכסה את הפנים והעיניים), אך כלבים בעלי שיער קצר, כמו כלב זאב ולברדור, יכולים להסתפק בשלוש תספורות בשנה. תספורת מהווה פיתרון גם במצבים של נשירת שיער מוגזמת. מחיר תספורת פלוס ניקוי אוזניים ועיניים, רחצה, טיפול נגד פרעושים ופדיקור, נע בין 170 ל-220 שקלים, בהתאם לגודל הכלב ולאזור המגורים.

בערים מצויות מספרות לחיות מחמד, שבעליהן מכריזים על עצמם כ"מעצבי שיער לכלבים". חנויות בעלי חיים רבות מחזיקות מספרה בשטחן, או עובדות עם ספרי כלבים. פרט לאלו יש ספרים שעובדים באופן עצמאי ויש גם "מספרות על גלגלים" שמגיעות עד פתח הבית. עם זאת, רבים מבעלי הכלבים מעדיפים לספר את כלבם בבית, להבריח ולדלל את

צרכים, כלבים עם בעיות בריאותיות וכדומה – לא יתקבלו. טווח מחירים: 50-70 שקלים ליום (בדרך כלל לא כולל מזון לכלב).

שמטוף לכלב (דוגי-סיטר): טרנד חדש שתופס תאוצה בישראל הוא השמרטוף לכלב (Doggie-Sitter). לרוב, זהו סטודנט או נער אחראי שיהיה מוכן להתגורר (או לפחות לבקר תדירות) לתקופה מוגבלת בבית המזמין, ולטפל בכלבו בסביבתו הטבעית. היתרון: הכלב שנותר מאחור אינו עובר טלטלות ושינויים גדולים מדי, ויש מי שיאכיל, ילטף, ישחק ויסייל איתו וכבונוס גם ישמור על הבית. הדרך הטובה ביותר למצוא דוגיסיטר היא לרחרח אצל בעלי כלבים אחרים בשכונה, בבניין או במפגש הכלבים, לשאול את הווטרנר או את המוכר בחנות מזון הכלבים. אפשר גם לחפש באינטרנט, בפורומים של בעלי חיים ובלוחות מודעות. טווח מחירים: 40-50 שקלים לכלב ליום.

קנייל כלבים (דוגי-ווקר): מקור תעסוקה צדדי, כייפי ומכניס לבני-נוער רבים – טיול עם כלבים. הסדרן, שנולד לפני שנים בני-יורק, עשה לאחרונה עלייה לישראל. קוראים להם Dog Walker (טייל כלבים). הם נותנים מענה לבעלי כלבים עסוקים וקצרים בזמן, ומוציאים במקומם את הכלב לטיול התרוקנות ומתיחת אברים (פעמיים-שלוש ביום). טווח מחירים: 15-10 שקלים לטיול של עשרים דקות (על בסיס יומי קבוע), 40 שקלים להקפצה חד-פעמית. המחירים עשויים להשתנות בהתאם לגיל הילד והאזור.

טיסה לחו"ל עם חיית המחמד

יש משפחות בעלות אמצעים המתקשות להיפרד מחיית המחמד האהובה שלהן, ולקחות אותה איתן גם לחופשה בחו"ל. מתברר שיותר ויותר ישראלים טסים לחו"ל עם בעל החיים שלהם. לדברי ד"ר איתן קריינר, וטרנר ומנכ"ל חברת Terminal 4 Pets המתמחה בשירותי טרום-טיסה לבעלי חיים, "כל שנה מטיסים מישראל בין 10 ל-15 אלף חיות בית". בחברת אל על מדווחים על הטסה של כאלפיים בעלי חיים בשנה, מרביתם כלבים וחתולים. ארקיע מטיסה שניים-שלושה בעלי חיים בממוצע בשבוע (הנתונים נכונים ל-2007).

עם זאת, יש מדינות שלא ניתן להטיס אליהן מישראל זנים של בעלי חיים מסוימים. קנדה וארצות הברית, לדוגמה, לא יקבלו גזעי כלבים מסוכנים כמו אמסטאף. גם חברות התעופה מטילות הגבלות. בריטיש איירווייז הבריטית לא תעלה על מטוסיה גורי כלבים או חתולים שטרם מלאו להם עשרה שבועות, חיות מחמד שקיבלו תרופת הרגעה במינון

גבוה, גזעים מסוימים של כלבי תקיפה וכן כלבים בעלי אף פחוס, אשר סובלים מבעיות נשימה. ארקיע תעלה על סיפון מטוסיה רק בעלי חיים שמוגדרים כחיות מחמד. ישראייר מטיסה רק כלבים וחתולים. מאחר שלכל מדינה חוקים משלה בנוגע לכניסת בעלי חיים, התהליך הביורוקראטי אינו קל. במקרים רבים לוקח זמן להמציא את האישורים. בנוסף, לעיתים דרושה תקופת המתנה לאחר חיסון החיה. משך התהליך משתנה ממדינה למדינה ונע מחדש ועד שבעה חודשים. חיית המחמד יכולה לטוס למרגלות בעליה במטוס (בתיק מרופד מתחת למושב), או בכלוב מיוחד בתא המטען, בכפוף לגדלה ולתקנון של חברת התעופה. אל על, ישראייר וארקיע, לדוגמה, מתירות לחיה במשקל של עד שמונה ק"ג להישאר בצמד לבעליה במהלך הטיסה. בבריטיש איירווייז, לעומת זאת, בעלי החיים ישוהו תמיד בתא המטען.

במרבית חברות התעופה מתייחסים לבעל החיים כאל מטען, וגובים תמורת הטסתו תעריף על פי משקלים. המחירים מתחילים ב-9 דולר לק"ג ומעלה, נכון ל-2007. לכך יש להוסיף עלויות ביטוח טיסה לבעל החיים, אישור של וטרנר מחוזי, חיסונים, שבב אלקטרוני ובדיקות דם וכמובן – כלוב לכלב שאמור לבלות את הטיסה בתא המטען. בסך-הכל מדובר בהוצאה של מאות שקלים, ולעיתים אף אלפי שקלים.

טיפולים רפואיים

חיסונים וטיפולי מניעה: השירותים הווטרנריים הם אולי החלק הגדול ביותר בעוגת התקציב הכלבי. ההוצאה הכספית בסעיף הבריאות בשנה הראשונה לחיי הכלב, עשויה להסתכם באלפי שקלים. כאשר הכלב בוגר ובריא באופן כללי, ההוצאה החודשית נעה סביב 100 שקלים (נכון ל-2007).

גור כלבים אמור לקבל חמישה סוגי חיסונים שונים, בששת החודשים הראשונים לחייו. מגיל שבעה וחודשים ומעלה, כשהכלה נחשב בוגר, מתחילה שיגרת חיסונים הכוללת: חיסון כלבת אחת לשנה, חיסון משושה אחת לשנה וחיסון נגד תולעת הפארק כל שלושה עד שישה חודשים. להלן מחירון טיפולים שוטפים: חיסון 150-170 שקלים, טיפול נגד תולעים: 10-50 שקלים, חיסון כלבת + שבב: 200 שקלים, עיקור: 650-850 שקלים. כאשר נדרש שימוש בטכניקות רפואיות מתקדמות יותר (צילומי רנטגן, בדיקות מעבדה וכמובן ניתוחים), העלות מאמירה לכדי מאות עד אלפי שקלים.

היגיינת הפה והשיניים היא הטרנד החדש בעולם הנבחנים. שיני כלבים אינן שונות מאלו של בעליהם וזקוקות

חשוב, בין השאר בשל ההתמקצעות בענף והמודעות הגוברת בציבור לנושאי בריאות ורפואה מונעת (חיסונים וכדומה) לא רק של האדם, אלא גם של חייית המחמד.

ניתוחים אסתטיים: בעלי כלבים מסוימים (לרוב כלבים גזעיים), נוהגים לקצץ את זנבם בניחות. לעומתם, יש בעלי כלבים המתנגדים לניתוח זה, מאחר והוא אינו קשור לבריאותו של הכלב, אלא נחשב לנורמה אסתטית של כלבים גזעיים.

סידור והולדה: יש בעלי כלבים המסרסים את כלבם. אחרים, מזווגים את כלבתם עם כלב אחר (בהעדפה לכלב גזעי) ולאחר ההמלטה מחליטים אם לגדל, למסור או למכור את הגורים. בתקופת הייחום, רבים נוטים לשמור על כלבתם ולהרחיק ממנה את הזכרים, כדי שלא תתעבר.

איתור כלבים שאבדו או נגנבו

באזורים שונים בארץ פועלות כנופיות העוקבות אחרי בעלי כלבים גזעיים ויקרים, במטרה לצלל חוסר תשומת לב רגעית ולגנוב את הכלב. תחום פשיעה זה הוליד שירות מיוחד של איתור כלבים שנגנבו או הלכו לאיבוד. בנוסף, יש כלבים (ובהם ההאסקי הסיבירי, הסמויאד והפירנאי) שנוטים להיעלם בשל חיבתם לשוטטות. בחו"ל זהו תחום נפוץ, והעוסקים בו נקראים Pet detectives (בלשים של חיות מחמד). בישראל, יש בודדים שעושים זאת למחייתם. אחד מהם הוא החוקר הפרטי לשעבר צביקה תמוז, המפעיל שירות איתור בעלי חיים באותה מידת רצינות ויסודיות של חיפושים אחר בני-אדם נעדרים. לכל פנייה נפתח תיק איתור מסודר הכולל צילומים של הנעדר, פרטים על התנהגותו והתנהלותו וכל פרט רלוונטי אחר. החקירה המתבצעת בכל רחבי הארץ, תוך הפעלת מודיעין. מחירים: כ-600 שקלים עבור פתיחת תיק, כ-1200 שקלים במידה והכלב מוחזר לבעליו.

דיוור מוגן לכלבים

מה גורלו של כלב ששירת בנאמנות את בעליו, סיפק לו חום, חברה ואהבה, ועתה, בערוב ימיו, הוא קשיש חסר אונים, מוגבל בתנועתו, לעיתים חולה במחלה קשה? רבים נוטים בשלב זה להיפטר מהחיה האהובה, אף שהפרידה כרוכה לעיתים בשיברון-לב. לעומתם, יש המיישמים את הפסוק "אל תשליכני לעת זיקנה" גם על כלבם, ועושים כל מאמץ על מנת שיסיים את חייו בכבוד. אחת הדרכים לעשות זאת היא להיעזר בשירותיו של בית-אבות לכלבים (דיוור מוגן להולכים על ארבע, אם תרצו). מוסד כזה פועל במסגרת כלביית אפיקים שבקיבוץ אפיקים, שם מבטיחים לכלב

לטיפול תחזוקה שוטף. מחקר וטרינרי העלה, כי שיניים בריאות מאריכות את חייהם של כלבים וחתולים בשנתיים בממוצע. חברות מסחריות הפנימו את חשיבות ההשקעה במניעה, והציפו את המדפים במוצרים ותכשירים לטיפול היגיני הפה של כלבים. דוגמאות: ג'ל המכיל אנזימים שמפרקים את אבן השן, עצמות לניקוי שיניים, בייסקוויטיים מיוחדים לניקוי שיניים, מי פה לכלבים, לעסניות ועוד.

הדברת פרעושים מתבצעת באמצעות אמפולות של חומר, אותו מטפטפים על עורף הכלב. מחיר: 110-160 שקלים. הטיפול והמניעה של קרציות מתבצעים באמצעות קולר, המכיל חומר מיוחד. מחיר: 25-150 שקלים. יש מוצר חדש לטיפול משולב בפרעושים ובקרציות, המשווק באמפולות. מחירו: כ-200 שקלים.

רפואה משלימה: טרנד חדש יחסית התופס גובה היא רפואה משלימה לבעלי חיים. סוגי הטיפולים המבוקשים ביותר הם דיקור, כירופרקטיקה והומיאופתיה. מרבית הפונים לטיפול ברפואה משלימה לחיית המחמד שלהם, נחלקים לשניים: כאלה שבעצמם מטופלים ברפואה משלימה ומרוצים מהתוצאות, וכאלה שניסו טיפול רפואי קונבנציונאלי ולא ראו תוצאות. הווטרינר ד"ר שגיב בן יקיר, המתמחה בתחום זה, מספר כי "הרפואה המשלימה לכלבים בישראל התפתחה רק בשנים האחרונות, לאחר שהרפואה המשלימה לבני אדם הפכה עובדה קיימת. בעולם המערבי, לעומת זאת, שני המסלולים התפתחו במקביל". לדבריו, הרפואה המשלימה עשויה לעזור לבעלי חיים הסובלים ממגוון בעיות, ובין היתר בעיות נוירולוגיות ומחלות עור. המחירים לבדיקה וטיפול: 100-250 שקלים ללא תרופות (צמחי מרפא או ויטמינים). כיום, במסגרת מגמת ההתמקצעות בטיפול בכלבים, מתקיימים גם טיפולים פסיכולוגיים ייחודיים לכלבים. מגמה זו יובאה לישראל מארצות-הברית, ועדיין לא הפכה לנורמה. **מרפאות וקליניקות לחיות מחמד:** מרפאות וקליניקות וטרינריות פועלות במרבית ריכוזי האוכלוסייה בישראל ונותנות מענה הן למקרי חירום והן לטיפולי רפואה מונעת. לרוב, בעלי חיות המחמד אינם חוסכים באמצעים, כדי להעניק להן את הטיפול הרפואי הטוב ביותר, בדיוק כפי שהם נוהגים ביקיריהם. לפי נתוני משרד הבריאות, נכון לשנת 2001, היו בישראל קרוב ל-1700 רופאים וטרינריים. ישנם וטרינרים שלמדו את המקצוע בבית הספר לוטרינריה בבית-דגן, שלוחה של האוניברסיטה העברית, והמוסד היחיד בישראל המציע מסלול לימודים אקדמי ותואר מוכר. אחרים, בוחרים ללמוד וטרינריה בחו"ל. מעבר לעובדה שקלים יותר להיות וטרינר מאשר רופא רגיל, הווטרינרים ממלאים תפקיד

